

De bouwers van de toekomst

Het Haags Montessori Lyceum werkt al 75 jaar aan burgerschap. Onlangs heeft de school waarden-gedreven profielen gemaakt om het onderwijs te verdiepen. Conny van der Zande is de rector.

Tekst
Martijn de Graaff

Foto
Erwin Winkelman
Fotografie

Illustraties
Mijke den Haan

Het Haags Montessori Lyceum (HML) is een school in het hart van Den Haag met ongeveer 1.600 leerlingen, verspreid over twee locaties (mavo/havo en havo/vwo). “We bestaan inmiddels 75 jaar. Je kunt zeggen dat we altijd al bezig zijn geweest met burgerschapsonderwijs. Als Montessorischool werken we aan de ontwikkeling van onze leerlingen als maatschappelijk betrokkenen die kunnen bijdragen aan de wereld. Daarbij staan de drie brede ontwikkeldoelen van het Montessorionderwijs centraal: creativiteit, zelfstandigheid en maatschappelijke betrokkenheid.”

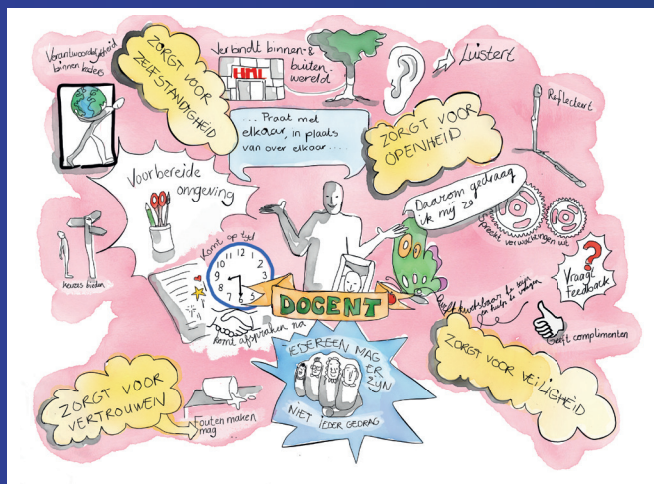
Het laatste doel ademt burgerschap en voor Van der Zande gaat dat veel verder dan alleen kennis van politiek of democratische processen. “Het gaat over je plek in de samenleving. Wie ben ik in de wereld om me heen? Hoe kan ik iets positiefs bijdragen? Hoe kan ik een bouwer van de toekomst worden? Wij vinden het belangrijk dat onze leerlingen leren wat het betekent om verantwoordelijkheid te dragen, om kritisch na te denken over maatschappelijke vraagstukken en om zelf met oplossingen te komen.”

Burgerschapsbewijzen

Burgerschap bestond dus al lang op het HML, maar was niet zo zichtbaar. Daarom werden de ‘bewijzen’ verkregen na afronding van een project omgedoopt in ‘burger-

schapsbewijzen’. “Elk leerjaar heeft een aantal burgerschapsbewijzen. Wil je die halen? Dan moeten één of meerdere van de drie ontwikkeldoelen in je project verweven zitten. Door te werken met deze bewijzen begrijpen leerlingen dat ze met de opdrachten werken aan hun maatschappelijke betrokkenheid. Dat kan bijvoorbeeld door het voeren van een debat, het schrijven van een speech waarin verschillende culturen worden uitgenodigd om mee te denken over belangrijke vraagstukken, of door actief bezig te zijn met het klimaat.”

De leerlingen doen ook opdrachten buiten de schoolmuren, zoals de maatschappelijke diensttijd. Ze organiseren inzamelingsacties voor goede doelen, helpen in kringloopwinkels of houden ouderen in verzorgingste-huizen gezelschap. “Deze projecten geven leerlingen niet alleen inzicht in maatschappelijke vraagstukken, maar ze leren ook verantwoorde-

Doel is niet om tot een goed of fout antwoord te komen, maar om het gesprek te openen over waarden en keuzes

Conny van der Zande

lijkheid nemen en echt invloed uit te oefenen op de wereld om hen heen. Wat ze vaak het meest waarderen, is het directe contact met de mensen die ze helpen.”

Alles zit al in het kind

Op de conferentie van Montessori-scholen hoorde Van der Zande het verhaal van Hajar Yagkoubi, een spreker die veel vertelt over generatie Z. “Zij benadrukte hoe belangrijk het is voor de huidige generatie jongeren om niet alleen te kijken naar de problemen, maar ook om actief naar oplossingen te zoeken. Dit sluit heel goed aan bij onze visie op burgerschap: wij willen dat onze leerlingen in staat zijn om vanuit veerkracht en constructief denken de toekomst vorm te geven.”

Yagkoubi vertelde nog iets anders dat Van der Zande meteen aansprak. “Kinderen kunnen ook een voorbeeld voor ons zijn. We zijn heel erg van het voorleven. Maar dat kan ook andersom of tussen peers.

Maria Montessori zei het al: ‘alles zit al in het kind’. Wij geloven dat we van onze leerlingen veel kunnen leren, en dat ze ons juist kunnen helpen om als samenleving verder te komen.”

Dilemma-spel: samen waarden ontdekken

De school gaat regelmatig het gesprek aan met leerlingen, ouders en medewerkers. Eén van de manieren om dat te doen is het dilemma-spel. “In dit spel worden verschillende situaties gepresenteerd die telkens een moreel dilemma opleveren.

Het doel van dit spel is niet om tot een goed of fout antwoord te komen, maar om het gesprek te openen over waarden en keuzes. Hoe ga je bijvoorbeeld als ouders of school om met situaties waarin jongeren hun vrijheid claimen, maar tegelijkertijd de verantwoordelijkheid voor hun acties niet altijd volledig dragen? Door met elkaar over zulke dilemma’s te praten, ontdekten we welke waarden we belangrijk vinden: verantwoordelijkheid, gelijkwaardigheid, eerlijkheid en vertrouwen. Op deze manier creëren we een gedeeld begrip van hoe we met elkaar om willen gaan.”

Per groep heeft de school waardengedreven profielen gemaakt. “De leraar zorgt voor zelfstandigheid, openheid, veiligheid en vertrouwen. De waarden voor leerlingen zijn eerlijkheid, zelfstandigheid, gelijkwaardigheid en creativiteit.”

Ook voor onderwijs ondersteunend personeel, schoolleiders, teamleiders en ouders zijn er profielen. Vervolgens heeft de school de waarden concreet gemaakt. “Het gaat niet alleen over het ‘wat’ – welke waarden vinden we belangrijk – maar ook over ‘hoe’ we deze waarden in de praktijk brengen. Welk gedrag hoort bij eerlijkheid of verantwoordelijkheid? We hebben onze waarden gekoppeld aan werkafspraken in de school en proberen die via verschillende werkvormen in het onderwijs te integreren. Daarin kunnen we nog meer stappen zetten. Bijvoorbeeld door bij kunst- en muzieklessen de waarden die we belangrijk vinden visueel te maken. Dit helpt om het gesprek over burgerschap en waarden continu op gang te houden en om het daadwerkelijk in de praktijk te brengen.”

De school heeft met de Nederlandse Montessori Vereniging een spel ontwikkeld rondom diversiteit. “Het is bedoeld om met elkaar het gesprek te kunnen voeren, ontzettend leuk. Het is zeker niet alleen voor Montessorischolen; je kunt ernaar informeren bij de vereniging.”)

Meer weten over Montessori? Scan de QR-code voor meer informatie en neem een kijkje.

